

Міністерство освіти і науки України
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Факультет соціології
Кафедра соціальних структур та соціальних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ В УКРАЇНІ ЯК ФОРМА ГРОМАДЯНСЬКОЇ АКТИВНОСТІ ПІД ЧАС ВІЙНИ»

Спеціальність: 054 «Соціологія»
Освітня програма: «Соціальні технології»
Освітній ступінь: бакалавр
Кваліфікація: бакалавр з соціології

Автор:

Козловський Андрій Юрійович,
студент 4 курсу

Наукова керівниця:

Фостер Лариса Федорівна,
кандидат соціологічних наук, доцент

Бакалаврська робота допущена до захисту
рішенням кафедри *соціальних структур та соціальних відносин*

Протокол №11 від «09» червня 2023р.

Зав. кафедри _____

Київ – 2023

Реєстрація

номер	дата	підпис лаборанта кафедри
-------	------	--------------------------

Рекомендовано до захисту

підпис наукового керівника	ініціали, прізвище наукового керівника
----------------------------	--

Результат захисту

оцінка	дата захисту
--------	--------------

Голова ЕК

підпис	ініціали, прізвище
--------	--------------------

Члени ЕК

підпис	ініціали, прізвище
--------	--------------------

підпис	ініціали, прізвище
--------	--------------------

підпис	ініціали, прізвище
--------	--------------------

підпис	ініціали, прізвище
--------	--------------------

Секретар ЕК

підпис	ініціали, прізвище
--------	--------------------

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. Концептуальні засади вивчення волонтерського руху	7
1.1. Теоретична інтерпретація поняття «волонтерський рух».....	7
1.2. Волонтерський рух як мобілізаційний ресурс громадянського суспільства.	12
Висновки до розділу I.....	15
РОЗДІЛ 2. Волонтерський рух як різновид громадянської участі	17
2.1. Особливості українського волонтерського руху	17
2.2. Соціальна база довіри волонтерському руху в Україні під час війни.	22
2.3. Громадські практики протидії зовнішній агресії.....	24
Висновки до розділу II	27
РОЗДІЛ III. Загальнонаціональний волонтерський рух в умовах війни	29
Програма дослідження.....	30
Висновки до розділу III.	33
ВИСНОВКИ	35
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	37
ДОДАТКИ	40

ВСТУП

Актуальність теми. Україна знаходиться на етапі складних перетворень, що потребують злагодженої роботи органів державної влади, регіональних громад та населення. У цей час держава повинна створювати належні соціальні умови для своїх громадян, гарантувати їм безпеку та надавати інструменти для самостійного вирішення проблем через органи місцевого самоврядування.

Під час військових конфліктів соціальна система країни не здатна на постійній основі забезпечити належний захист для всіх верств населення, тому волонтерський рух стає важливим додатковим джерелом допомоги. Волонтерство в Україні набуває особливої ваги і значення, оскільки волонтери є однією з найвпливовіших інституцій в країні, поряд із Збройними Силами, яким українці довіряють найбільше .

Робота на тему вивчення волонтерського руху, як форми громадянської активності є актуальним, а особливо під час війни. Громадянська активність, в тому числі волонтерська діяльність є ефективним способом вирішення складних проблем суспільства в цілому. Рушійним механізмом для забезпечення потреб армії та допомоги окремим верствам населення.

Дослідження волонтерського руху може допомогти зрозуміти мотивації волонтерів, їхні методи діяльності, а також взаємодію з іншими учасниками конфлікту. Матеріали, що будуть вивчені під час роботи можуть стати важливим джерелом інформації для організацій, які займаються підтримкою волонтерів та бійців, а також для державних інституцій, які планують політику щодо взаємодії з волонтерськими організаціями.

Метою роботи є розкриття особливостей волонтерського руху в Україні, як форми громадянської активності під час війни.

Завдання дослідження, які ми ставимо перед собою:

1. Здійснити теоретичну інтерпретацію поняття «волонтерський рух».
2. Охарактеризувати волонтерський рух як мобілізаційний ресурс громадянського суспільства.
3. Визначити особливості волонтерського руху в Україні.
4. Розкрити аспекти формування соціальної довіри до волонтерських рухів.
5. Вивчити громадські практики взаємодії під час війни.
6. Розробити дизайн соціологічного дослідження з метою вивчення феномену загальнонаціонального волонтерського руху в умовах війни.

Об'єктом дослідження виступає волонтерський рух в Україні.

Предметом дослідження є громадянська активність та волонтерська діяльність в умовах війни.

Теоретичне та практичне значення роботи. Теоретичне значення роботи полягає в тому, що вона дозволяє зрозуміти та проаналізувати роль громадянської активності в боротьбі з ворогом. Дані зібрані під час роботи, зможуть надати можливість вивчити організацію волонтерського руху в Україні, його основні мотивації та дії в умовах війни. Крім того, дозволить проаналізувати взаємодію між волонтерським рухом та державними структурами, а також вплив волонтерства на формування громадської думки та громадянську активність в Україні.

Практичне значення роботи полягає в тому, що вона дає можливість підвищити ефективність волонтерської діяльності в умовах війни, зрозуміти проблеми та недоліки волонтерського руху в Україні та запропонувати шляхи їх подолання. Крім того, робота може бути корисною для організацій, що

займаються підтримкою військових та допомогою населенню в зоні бойових дій, а також для державних структур, що відповідають за забезпечення національної безпеки та захисту державного суверенітету.

РОЗДІЛ I. Концептуальні засади вивчення волонтерського руху

1.1. Теоретична інтерпретація поняття «волонтерський рух»

Теоретичними підходами до дослідження волонтерського руху як суспільного виступають парадигми мобілізації ресурсів та нових суспільних рухів. Західні дослідники [Charles Tilly, Alain Touraine, Christian Fuchs] вважають, що суспільні рухи є частиною системи громадянського суспільства, невід'ємним елементом політичної системи суспільства, що виконує самостійні функції та піддається раціональним моделям пояснення. Суспільні рухи – це сукупність колективних дій, колективні ідентичності, поза межами існуючих інституцій, що включені у соціальні мережі [Е. Гіденс, М. Кастельс, М. Діані].

За визначенням Джона Вілсона, волонтерський рух - це «діяльність осіб, які безоплатно виконують роботу для громадських організацій, установ, організацій та осіб, які потребують певної допомоги» [Wilson, John 2000]. За визначенням “Енциклопедія для фахівців соціальної сфери”, волонтерство - це “добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги.” [Лях Т. Л. 2014].

З точки зору соціології, волонтерський рух можна розглядати як форму самоорганізації громадян у суспільстві. За теорією Т. Парсонса, волонтерство відображає необхідність існування додаткового соціального капіталу, який забезпечує ефективність та стійкість соціальних інституцій [Parsons, 1951]. Інші соціологи, такі як Роберт Мертон, бачать волонтерство як прояв соціального альтруїзму та відповідальності громадян за своє суспільство [Merton, 1968].

З точки зору права, волонтерський рух може бути розглянутий як форма виконання громадянами своїх конституційних прав та свобод. Зокрема, в Україні волонтерство закріплене як право в статті 58 Конституції України, яка гарантує кожному громадянину право на свободу діяльності у громадських організаціях та участь у їх діяльності. Прийняття Верховною Радою у 2011 р. Закону України "Про волонтерську діяльність" свідчить про визнання державою волонтерського руху як засадничих процесів. Відповідно до Закону: "волонтерська діяльність - добровільна, безкорислива, соціально спрямована, неприбуткова діяльність, що здійснюється волонтерами та волонтерськими організаціями шляхом надання волонтерської допомоги волонтерська діяльність є формою благодійництва, ґрунтується на принципах законності, гуманності, рівності, добровільності, безоплатності, безкорисливості, неприбутковості" [Електронний ресурс].

Згідно з функціоналістською теорією, волонтерський рух є важливим елементом соціального порядку, оскільки волонтери допомагають забезпечити функціонування різних інституцій, таких як школи, музеї та лікарні. Інституції не можуть функціонувати без допомоги волонтерів, які забезпечують необхідну підтримку та допомогу [Parsons, 1951].

Згідно з теорією соціальних змін, волонтерський рух є важливим чинником соціальної трансформації. Волонтери здатні ініціювати та реалізовувати нові ідеї та проекти, які можуть призвести до змін у суспільстві. За словами Джона Дьюї, "волонтерський рух є ключовим елементом соціальної зміни, оскільки він сприяє формуванню нових ідей та цінностей у суспільстві" [Dewey, 1916].

Теорія мобілізації ресурсів соціальних рухів стверджує, що соціальний рух виникає внаслідок довгострокових змін в організації групи, наявних ресурсах

і можливостях для групових дій. У теорії мобілізації ресурсів, волонтерський рух розглядається як засіб мобілізації ресурсів громадянського суспільства. Волонтери можуть забезпечити необхідні матеріальні та людські ресурси для реалізації різноманітних соціальних проектів та ініціатив. "Волонтерський рух є важливим джерелом ресурсів громадянського суспільства, які можуть бути використані для забезпечення ефективного функціонування соціальних організацій та інституцій" [Paladych O., Varenia, N., & Lazareva A., 2021].

Волонтерський рух можна аналізувати з точки зору соціального конструкціонізму та аналізу фреймів. Теорія «соціального конструктивізму» визначає фрейми як «стратегічні зусилля груп людей по конструюванню схем розуміння світу і самих себе, що легітимізують і мотивують колективні дії». Конструювання нових колективних ідентичностей зумовлює соціальні зміни [Snow and Benford, 1999]. Загалом, його можливо розглядати з різних соціологічних підходів, які вказують на його важливу роль у підтримці соціального порядку, боротьбі з соціальними нерівностями та зміні суспільства. Також, він є важливою складовою сучасного громадянського суспільства та має великий потенціал для забезпечення соціальної трансформації та розвитку суспільства.

Волонтерство є однією з форм суспільної діяльності, і як така, вона може бути розглянута в контексті суспільних рухів. Суспільні рухи є активною формою громадянської участі та можуть бути спрямовані на різні соціальні проблеми. Волонтерський рух, зокрема, може бути використаний як інструмент для досягнення соціальних цілей та змін у суспільстві.

Одним з основних елементів суспільних рухів є активна участь громадян у діяльності. Волонтерство, як форма громадської участі, надає можливість

звичайним людям активно долучитись до вирішення різних соціальних проблем. Наприклад, волонтери можуть допомагати в інклюзивному навчанні, організовувати заходи для людей з обмеженими можливостями, підтримувати лікарні, музеї, парки та інші установи, які не можуть фінансуватись від держави. Волонтерство може також бути спрямоване на розвиток та підтримку культурних, спортивних та освітніх ініціатив, що відіграють важливу роль у розвитку суспільства.

З точки зору соціології, волонтерський рух є проявом громадянської активності та громадської участі в житті суспільства. Згідно з теорією Т. Парсонса, волонтерство є важливим елементом соціальної структури, оскільки воно сприяє збереженню соціального порядку та розвитку взаємодії між громадою та державою [Parsons, T. 1968]. Крім того, волонтерський рух може бути розглянутий з точки зору теорії суспільних рухів, яка визначає його як "масовий або організований процес, спрямований на досягнення змін в суспільстві та вирішення соціальних проблем [McAdam, D., Tarrow, S., & Tilly, C. 2001]. Волонтерський рух може бути важливим елементом соціальних рухів, які зазвичай формуються для боротьби за права людей, захисту природи та навколишнього середовища, боротьби з дискримінацією та бідністю.

Також волонтерський рух може бути розглянутий з точки зору теорії соціальної капіталу, яка визначає його як форму соціальної взаємодії та співпраці між людьми, яка забезпечує підвищення якості життя в суспільстві [Putnam, R. D., 2000)]. Волонтерство може бути організовано у вигляді групових заходів, колективної роботи та співпраці з іншими волонтерськими організаціями. Такий підхід дозволяє залучати більше людей до волонтерського руху та досягати кращих результатів у вирішенні соціальних проблем. Волонтерський рух може бути важливим джерелом соціального

капіталу, який включає в себе різноманітні форми взаємодії між людьми, такі як довіра, співпраця та підтримка.

Висновуючи, волонтерський рух є важливим явищем в контексті сучасних суспільних рухів. Його можна розглядати як прояв громадської активності та волонтерства, а також як форму соціальної взаємодії та співпраці між людьми. Волонтерський рух є важливим елементом сучасного громадянського суспільства, який забезпечує можливість громадської участі та підтримує зв'язки між громадськістю та державою.

1.2. Волонтерський рух як мобілізаційний ресурс громадянського суспільства.

Громадянське суспільство можна визначити як сукупність незалежних організацій, інституцій, громадян та інших суб'єктів, які займаються діяльністю в інтересах громади і мають можливість впливати на прийняття рішень в державі [The definition of civil society]. Волонтерський рух є важливою складовою громадянського суспільства, оскільки залучає до діяльності громадян з різних соціальних груп та допомагає зміцнювати демократію та права людини.

Згідно з дослідженням Всесвітньої організації охорони здоров'я, більше 970 мільйонів людей у світі займаються волонтерською діяльністю, що свідчить про значний масштаб цього явища [WHO, 2018]. Організації, які залучають волонтерів, мають можливість розширювати свої можливості та вплив на суспільство, що робить волонтерський рух важливим мобілізаційним ресурсом громадянського суспільства.

Волонтерський рух мобілізує громадянське суспільство на різних рівнях. З одного боку, волонтерська діяльність дозволяє громадянам брати участь у розв'язанні соціальних проблем та підвищувати свідомість про проблеми суспільства. З іншого боку, волонтерські організації діють як посередники між громадянами та державними структурами, забезпечуючи координацію та мобілізацію волонтерів для вирішення конкретних проблем.

Практичний досвід показує, що волонтерські організації можуть мати значний вплив на розвиток громадянської свідомості та активізацію громадянської діяльності. Наприклад, в Україні волонтерський рух став однією з ключових складових мобілізації громадян під час Революції Гідності,

що сприяло змінам у політичному та соціальному житті країни [Anton Oleinik, 2018].

Крім того, волонтерські організації можуть бути важливими джерелами ресурсів для розвитку громадських ініціатив та проектів. Наприклад, за даними дослідження, проведеного Міжнародним інститутом демократії та електоральних асистентів, волонтерські організації у Європі забезпечують більше 90% фінансування для проектів, які здійснюються громадянами [International IDEA, 2021].

Волонтерський рух є важливим мобілізаційним ресурсом громадянського суспільства, який забезпечує залучення громадян з різних соціальних груп до розв'язання соціальних проблем та сприяє розвитку громадських ініціатив та проектів. Волонтерські організації мають важливу роль у підтримці демократії та прав людини, зміцненні громадської свідомості та активізації громадянської діяльності.

Також, волонтерські рухи можна розглянути з точки зору індикатора громадської активності в суспільстві. Волонтерство є одним з найважливіших аспектів громадянської активності, що відображає ступінь залученості громадян у соціальне життя та співпрацю в напрямку покращення якості життя.

Волонтерство можна розглядати як спосіб залучення громадян до рішення різноманітних соціальних, екологічних та культурних проблем. Волонтерська діяльність може стати показником активності громадян, адже вона дозволяє оцінити рівень їхньої участі в громадському житті та виявити основні соціальні проблеми, які вимагають вирішення [Павлюк, 2015].

Згідно з даними Всесвітньої доповіді про волонтерство, більше 1 мільярда людей по всьому світу беруть участь у волонтерських програмах, що свідчить про високу активність громадян в різних сферах життя [United Nations Volunteers, 2018]. Це підтверджує тезу про важливість волонтерського руху як індикатора громадянської активності в суспільстві.

Волонтерство допомагає розвивати навички спілкування, співпраці та вирішення конфліктів, що сприяє формуванню громадянського суспільства. Через активну участь у волонтерських програмах люди відчують відповідальність за благополуччя своєї громади, а також стають свідками безпосереднього впливу своєї діяльності на покращення соціальних стандартів [Haski-Leventhal, 2013]. Зокрема, волонтерство впливає на зміцнення соціальних зв'язків між учасниками, стимулюючи в них бажання співпрацювати та брати активну участь у вирішенні спільних проблем.

Окрім того, волонтерство стимулює розвиток молоді, допомагаючи їй здобувати нові навички та досвід, який може стати корисним для їхнього професійного зростання [НІСД, 2015]. Волонтерська діяльність також допомагає особам, які знаходяться в складних життєвих обставинах, отримати підтримку, сприяючи забезпеченню більш збалансованого суспільства.

Враховуючи вищезазначене, можна зробити висновок, що волонтерський рух є суттєвим індикатором громадянської активності в суспільстві. Він дозволяє оцінити ступінь участі громадян у громадському житті та вирішення соціальних проблем, а також сприяє розвитку навичок, які необхідні для формування громадянського суспільства. Залучення до волонтерства може допомогти людям відчути себе частинкою спільноти, покращити якість життя

та створити більш збалансоване та дружнє середовище для всіх членів суспільства.

Висновки до розділу I

Проаналізувавши теоретичну базу питання, можна зробити висновок, що волонтерський рух є важливим явищем в контексті сучасних суспільних рухів. Підхід до вивчення поняття є мультидисциплінарним та не обмежується теоретичними засадами лише одного предметного напрямку. Розглянувши питання з соціологічної точки зору, варто зазначити, що волонтерство можна визначати як соціальний феномен, і як феномен він є важливим соціальним конструктом. Його можна розглядати як прояв громадської активності, а також як форму соціальної взаємодії та співпраці між людьми. Волонтерський рух є важливим елементом сучасного громадянського суспільства, який забезпечує можливість громадської участі та підтримує зв'язки між громадськістю та державою. Саме ці зв'язки визначені Законом України від 2011 року "Про волонтерську діяльність". Тому тут варто зазначити, що також волонтерство вивчається та регулюється з юридичної точки зору. Коротко підсумовуючи, кожен з теоретичних аспектів приводить нас до висновку, що волонтерство – це суспільний процес, форма соціальної взаємодії, яка має на меті добровільно, безкорисливо, альтруїстично надати допомогу різного виду, взаємодіючи з державними установами та інституціями, та спрямована на вирішення або покращення різних суспільних питань. Має мобілізаційну функцію, яка виявляється у мобілізації громадянського суспільства на різних рівнях: як внутрішньо суспільних, розв'язуючи різні соціальні проблеми або підвищуючи обізнаність про ці проблеми, так і міжструктурних, забезпечуючи комунікацію між громадянами та різними державними установами. Волонтерство є одним з найважливіших аспектів громадянської активності, яке виявляється у

залученні громадян до вирішення різних проблем. Воно впливає на зміцнення соціальних зв'язків у суспільстві, а також індикує рівень залученості громадян до громадського життя та громадських обов'язків.

РОЗДІЛ 2. Волонтерський рух як різновид громадянської участі

2.1. Особливості українського волонтерського руху

Волонтерство, як одна з форм активної громадської участі, відіграє важливу роль у розвитку сучасного українського суспільства. Волонтерський рух в Україні має свої корені та особливості, відображаючи різні культурні, історичні та політичні контексти. Перші волонтерські організації в Україні з'явилися наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття і були засновані на традиційних формах громадської активності та співпраці. Ці організації діяли у сфері культури, освіти, медицини та соціального захисту. Наприклад, у 1918 році було засновано Українське Товариство Червоного Хреста, яке надавало медичну допомогу та гуманітарну допомогу [Червоний хрест].

При формуванні волонтерського руху в Україні були використані західні практики та принципи, такі як самоорганізація, громадська відповідальність, прозорість та демократичність. Особливий вплив на українське волонтерство мав досвід Німеччини, Великобританії та США, де волонтерські організації були вже досить розвинені й мали значний досвід у вирішенні соціальних проблем та підтримці громадянського суспільства. Українські волонтерські організації активно співпрацювали зі своїми західними колегами, обмінюючись досвідом та вивчаючи передові методи роботи.

Український волонтерський рух має свої особливості, які відображають національні, культурні та історичні реалії. Волонтерство в Україні часто базується на традиціях співпраці та взаємодопомоги, що зародилися в сільській громаді, де люди об'єднувалися для спільного вирішення питань [Нагорнюк]. Це сприяло розвитку особливого підходу до волонтерства, де акцент робиться на гуманітарних цінностях, емпатії та співчутті.

Перший волонтерський рух в Україні сприяв розвитку громадської активності, формуванню соціальної солідарності та підтримці потребуючих. Волонтерські організації забезпечували освітні та культурні послуги, підтримували медичні заклади та допомагали жертвам стихійних лих. Волонтерський рух також став основою для розвитку громадського сектора та демократичних інститутів в Україні. Завдяки активності волонтерів, суспільство стало більш відкритим для обговорення і вирішення соціальних проблем, формування громадської думки та залучення громадян до процесів прийняття рішень.

Розвиток волонтерського руху під час Майдану можна розглядати як важливий аспект громадянської участі в Україні, що мав значний вплив на соціальні та політичні процеси країни. Революція Гідності 2013-2014 років стала точкою зламу для волонтерського руху, який отримав нові можливості та проблеми.

Під час Революції Гідності волонтерський рух зазнав значного розвитку. Волонтери зіграли важливу роль у підтримці протестів, забезпечуючи медичну допомогу, роздавання гуманітарної допомоги, інформаційну підтримку та організацію протестів [Електронний ресурс, ХМР]. Волонтерство стало однією з форм громадянської участі, яка допомогла мобілізувати суспільство на підтримку демократичних змін.

Волонтерський рух в Україні має свої корені ще до Революції Гідності. Наприклад, під час Помаранчевої революції 2004 року волонтери також взяли активну участь у підтримці протестів, організації заходів та інформаційної кампанії. Таким чином, волонтерство стало важливою складовою громадянської участі в Україні ще до Революції Гідності.

Волонтерські рухи під час революцій в незалежній Україні мали декілька особливостей. По-перше, вони були спонтанними та ґрунтувалися на високому рівні громадянської самоорганізації. По-друге, волонтерські рухи забезпечували різноманітну допомогу, включаючи медичну, матеріальну, інформаційну, організаційну та психологічну підтримку. По-третє, волонтерство під час революцій виявилось важливим чинником соціальної солідарності, що сприяло об'єднанню громадян різних соціальних груп, політичних поглядів та регіонів України на підтримку демократичних цінностей та змін [Герасименко, 2018].

Волонтерство під час революцій в Україні можна розглядати як важливий різновид громадянської участі, що має значний потенціал для розвитку демократії та зміцнення громадського сектору. Волонтери, що долучилися до революційних процесів, стали активними учасниками політичного та соціального життя країни, забезпечуючи підтримку своїми знаннями, навичками та ресурсами [Герасименко, 2018].

Розвиток волонтерського руху під час Майдану свідчить про важливість громадянської участі в процесі демократичних змін в Україні. Волонтери зіграли ключову роль у підтримці протестів, мобілізації суспільства та забезпеченні солідарності між громадянами різних регіонів та соціальних груп. Волонтерство, як різновид громадянської участі, має великий потенціал для зміцнення демократії та громадського сектору в Україні.

Волонтерський рух під час війни на Донбасі виник у 2014 році як відповідь на військову агресію Російської Федерації та початок збройного конфлікту на сході України. Волонтери зібралися, щоб надати допомогу українським військовим та мирному населенню, яке постраждало від війни.

Особливістю волонтерської діяльності під час війни на Сході була його воєнна спрямованість. Волонтери надавали різні види допомоги, зокрема забезпечення військовими формами, спорядженням, харчами, медичними засобами та іншими необхідними ресурсами. Крім того, волонтери надавали психологічну підтримку військовим та їхнім родинам, а також допомагали мирному населенню, яке зазнало наслідків війни, забезпечуючи їх продуктами харчування, одягом та медичною допомогою [Електронний ресурс, ХМР].

Волонтерський рух під час війни на Донбасі можна розглядати як важливий різновид громадянської участі, що сприяє зміцненню національної єдності та підтримці демократії в Україні. Волонтери, які долучилися до цього руху, стали активними учасниками соціального життя, демонструючи солідарність та взаємопідтримку між громадянами країни у відповідь на зовнішній виклик.

Волонтерство під час війни на Сході України свідчить про здатність українського суспільства до самоорганізації та високого рівня громадянської активності в період кризи. Волонтери зіграли важливу роль у підтримці української армії та мирного населення, сприяючи зміцненню демократії та національної єдності в Україні.

Аналізуючи волонтерський рух в Україні в трьох різних історичних періодах - першому волонтерському русі, русі під час Революції Гідності (Майдану) та війни на Донбасі - можна побачити, що історично українці завжди об'єднуються у важкі часи. Волонтерський рух є одним з індикаторів цієї активності та громадянської солідарності в Україні.

У першому волонтерському русі, українці спиралися на власний досвід та західні практики, створюючи місцеві групи допомоги, що працювали на

користь суспільства. Рух під час Майдану свідчив про готовність громадян долучатися до боротьби за демократію та гідність, а волонтерство під час війни на Донбасі показало важливість солідарності та взаємопідтримки у відповідь на зовнішню агресію.

Аналіз усіх періодів розвитку волонтерської діяльності в Україні відіграє важливу роль як засіб самоорганізації громадян, виявляючи їхню готовність до співпраці, дії та підтримки одне одного у важкі часи. Волонтерський рух відображає сутність української національної ідентичності, а саме співпрацю та єдність в умовах кризи та викликів. Він також слугує яскравим прикладом активної громадянської участі, демонструючи важливість волонтерства для зміцнення демократії та національної єдності в Україні.

Крізь різні періоди історії України, волонтерський рух доводить свою стійкість та пристосованість до актуальних суспільних потреб. Він сприяє формуванню громадянського суспільства, в якому українці беруть активну участь у вирішенні спільних проблем, зміцнюючи свою державу та демократію. Незалежно від того, чи стосується це розвитку місцевих громад, підтримки демократичних реформ або допомоги армії та мирному населенню під час війни, волонтерський рух в Україні є свідченням того, що громадяни країни об'єднуються, коли стикаються з викликами та перешкодами.

Отже, можна з упевненістю стверджувати, що історично українці завжди об'єднуються у важкі часи, а волонтерський рух є одним з виразних індикаторів цієї активності та громадянської солідарності. Він відіграє важливу роль у формуванні національної самосвідомості, зміцненні демократії та національної єдності, що є ключовим фактором успіху та стабільності України в майбутньому.

2.2. Соціальна база довіри волонтерському руху в Україні під час війни

Волонтерський рух в Україні впродовж останніх років зазнав значного розвитку, особливо в контексті повномасштабного військового конфлікту. Підвищений рівень соціального зацікавлення та активізація громадянського суспільства сприяли зростанню довіри до волонтерського руху.

Перш за все, варто зазначити, що волонтерство в Україні відрізняється високим рівнем спонтанності та мобільності, що дає змогу швидко адаптуватися до військового стану. Це сприяло розширенню соціальної бази довіри волонтерському руху, оскільки громадяни бачили прямий вплив дій волонтерів на поліпшення становища в зоні конфлікту. Другий важливий аспект, який заслуговує уваги - це роль медіа та соціальних медіа в активації волонтерського руху. Інформаційна підтримка та активна участь волонтерів в соціальних медіа сприяли збільшенню видимості їхньої роботи та зростанню довіри до них.

Існуючі дослідження також вказують на значний вплив соціальної солідарності та колективного діяння на довіру до волонтерського руху в Україні [Гнатюк, 2023]. Відповідно до концепції колективного діяння, волонтерські рухи можуть виникати та розвиватися, коли існує високий рівень соціальної солідарності, що зміцнює взаємодію та кооперацію між громадянами. В ситуації повномасштабної війни, коли державні структури та організації можуть бути перевантажені або не здатні виконувати свої функції належним чином, волонтери нерідко стають важливими акторами, що забезпечують невідкладну допомогу та підтримку.

Втім, важливо зазначити, що довіра до волонтерського руху також вимагає прозорості та підзвітності. Організації волонтерів повинні демонструвати

прозорість у своїй роботі та використанні ресурсів, щоб підтримувати та покращувати свій репутаційний капітал. Звіти про діяльність, відкритість до контролю громадськості та зв'язок з місцевими спільнотами – це ключові елементи, які сприяють підтримці довіри [The Oxford Handbook of Civil Society, 2012]. Варто відзначити, що попри всі виклики, з якими стикається волонтерський рух в Україні в умовах війни, соціальна база довіри до нього залишається сильною. Очевидно, що вплив волонтерського руху на суспільство в Україні є значним, і він продовжує відігравати важливу роль в підтримці громадянського суспільства в умовах війни.

В умовах кризи, волонтерство в Україні стає одним із ключових елементів опору, відновлення та підтримки суспільства. Волонтерські ініціативи, розпочаті під час війни, стають важливими механізмами мобілізації ресурсів та зміцнення суспільної довіри. Ця довіра, в свою чергу, базується на взаємності, спільноті та взаємному визнанні, які формують основу волонтерського руху. Довіра до волонтерського руху в Україні не є статичною, вона є динамічною та взаємозв'язаною з суспільним контекстом. Вона виникає з активної участі громадян, заснована на колективній солідарності та підкріплюється прозорістю та відповідальністю волонтерських організацій [East European Politics and Societies, 2014].

В цілому, роль волонтерського руху в Україні в контексті повномасштабної війни не можна недооцінювати. Волонтерство виконує надзвичайно важливі соціальні, економічні та психологічні функції, від підтримки бойового духу до забезпечення життєво важливих послуг та товарів. Незважаючи на виклики та труднощі, волонтерський рух в Україні продовжує набирати обертів, спираючись на міцну соціальну базу довіри.

2.3. Громадські практики протидії зовнішній агресії

Підйом волонтерства в Україні пов'язаний з повномасштабним вторгненням РФ. У першому етапі збройної агресії в лютому - квітні 2022 року, сотні тисяч людей знову розпочали волонтерську діяльність для надання допомоги співгромадянам в організації опору російської агресії. Вони надавали медичну та психологічну допомогу постраждалим, евакуювали та розміщували мільйони внутрішньо переміщених осіб. Українське суспільство діяло емоційно, за покликом серця, нерідко не маючи формальних документів та дозволів. Саме така суспільна мобілізація допомогла в перші місяці зупинити активне просування ворога.

На другому етапі війни, з травня 2022 року, коли бойові дії сконцентрувалися на лінії фронту від Харківщини та Донеччини до Херсонщини, багато внутрішньо переміщених осіб знайшли притулок за кордоном або почали повертатися до міст, де це було можливо. Роль волонтерства змінилася. Сьогодні волонтерські організації спеціалізуються і компенсують недостатню інституційну спроможність держави у таких сферах, як матеріальне та технічне забезпечення бійців на фронті, надання медичної допомоги пораненим та постраждалим, а також матеріальне забезпечення та психологічна допомога внутрішньо переміщеним особам.

Волонтерство може приймати різні форми. Перший вид — це пряма допомога збройним силам: збір і доставка продуктів харчування, одягу, медичного обладнання та інших ресурсів. Другий вид — це соціальна робота з постраждалими від конфлікту: допомога біженцям, забезпечення психологічної підтримки, відновлення житла та інфраструктури. Третій вид — це інформаційна робота, спрямована на розповсюдження правдивої інформації, боротьбу з пропагандою та дезінформацією. Четвертий вид — це

громадська дипломатія та міжнародна адвокація, яка спрямована на визначення і захист національних інтересів за кордоном [НІСД, 2015].

Діяльність волонтерських організацій, які забезпечують стабільність у тилу для перемоги на фронті, принципово відрізняється від того, що було в 2014-2015 роках. По-перше, волонтерські організації спеціалізуються на допомозі конкретним підрозділам Збройних Сил України, а не загальним добровольчим батальйонам. По-друге, вони спеціалізуються на певних видах допомоги, наприклад, одні постачають військове обладнання, інші - додаткові продукти та одяг, і так далі. По-третє, волонтерські організації мають мозаїчне фінансування - вони залежать від збору коштів через соціальні мережі, використовують благодійні кошти бізнесу та грантову допомогу міжнародних організацій.

Всі ці види волонтерської діяльності мають свої особливості, але їх об'єднує загальна мета — протидія зовнішній агресії та її наслідкам. Вони також відображають різні аспекти громадської активності: від матеріальної допомоги до культурної та інформаційної роботи. Незважаючи на важливість волонтерської діяльності, вона також має свої виклики. Зокрема, необхідність в координації дій, у забезпеченні транспарентності та відповідальності, у залученні фінансових ресурсів та ін.

Вплив повномасштабного вторгнення на формування волонтерської діяльності може бути досить суттєвим. По-перше, воно може спричинити стрімкий ріст громадської активності та волонтерства через почуття загрози та потребу в обороні. По-друге, воно може призвести до формування нових форм волонтерської діяльності, які були б непотрібними у мирний час. По-третє, воно може зміцнити соціальну солідарність та почуття національної єдності.

Водночас, вторгнення також може посилити соціальні розбіжності та конфлікти, спричинити травматичні впливи на психологічний стан населення, а також винести на перший план проблеми розподілу ресурсів та влади, що може породжувати додаткові труднощі для волонтерської діяльності.

В умовах військової агресії волонтерські організації часто змушені працювати в умовах дефіциту ресурсів та невизначеності. Тому дуже важливо мати ефективні механізми координації, планування та розподілу ресурсів. Одночасно, важливо пам'ятати про потребу в емпатії, підтримці та психологічній допомозі тим, хто постраждав від агресії.

Волонтери в Україні становлять один з небагатьох проявів справжніх демократичних рухів, спрямованих на виконання соціальних функцій громадянського суспільства. Антикорупційні, гендерні, екологічні та інші громадські організації працюють за фінансової підтримки, переважно, міжнародних фондів. Проте, на відміну від них, волонтерство стало справжнім соціальним рухом, що здатний виконувати соціальні функції. Тому підтримка волонтерства та інших демократичних ініціатив знизу може стати важливим аргументом для формування демократичних інститутів в контексті європейської інтеграції [НІСД, 2015].

Наприкінці, треба зазначити, що волонтерство є важливим інструментом протидії зовнішній агресії, але воно не може замінити ефективну державну політику та міжнародну підтримку. Волонтерська діяльність може бути надзвичайно важливою у кризовий момент, але для довготривалого вирішення проблеми агресії необхідний комплексний підхід, що включає як мобілізацію громадянського суспільства, так і активну роль держави та міжнародної спільноти.

Висновки до розділу II

Волонтерський рух в Україні – феномен національного масштабу. Вперше виник на зламі XIX-XX століть і набув традиційних форм людської взаємодії та співпраці. На формування волонтерського руху в Україні впливали західні практики та принципи, вплив на це мав закордонний досвід. В Україні волонтерський рух мав декілька хвиль, кожна з яких має свої характеристики. Перший волонтерський рух в Україні сприяв розвитку громадської активності, формуванню соціальної солідарності та підтримці потребуючих, вирішував проблеми освітніх та медичних установ, забезпечив відкритість для обговорення і вирішення соціальних проблем. Хвиля революцій (Помаранчева революція 2004 року, Революція Гідності 2013-2014 рр.) показала мобілізаційний характер волонтерства і швидку реакцію на виклики, волонтерський рух був спонтанними, але разом з цим показав високий рівень самоорганізації. Третя хвиля волонтерства виникає під час вторгнення РФ на Донбас і початку війни в 2014 році. Ця форма волонтерства набула найбільш військового характеру і ґрунтувалась на солідарності та взаємопідтримці у відповідь на зовнішню агресію. Аналізуючи дане питання, можна зробити висновок, що хоч ці хвилі і відбувались у різних часових проміжках і мали свої особливості, але їх об'єднує те, що вони мають високий рівень самоорганізації та готовність громадян до співпраці, дії та підтримки одне одного у важкі часи.

Разом з цим, варто підсумувати, що на формування рівня соціальної довіри до волонтерства впливає високий рівень соціальної солідарності та взаємопідтримки. Довіра до волонтерського руху базується на взаємності, спільності та взаємному визнанні, які формують основу волонтерства, що ґрунтується також на звітності та прозорості діяльності волонтерів. Довіра до

волонтерського руху в Україні не є статичною, вона є динамічною та взаємозв'язаною з суспільним контекстом.

Діяльність волонтерських організацій особливо актуалізувалась під час повномасштабного вторгнення Росії в Україну в лютому 2022 року, набула нових форм та масштабів. У першій фазі війни суспільство об'єдналось, діяло хаотично та емоційно, але саме ця суспільна мобілізація допомогла зупинити просування ворога. На другому етапі роль волонтерства змінилась, набула нових форм та структурованості. Волонтерські організації спеціалізуються і компенсують недостатню інституційну спроможність держави у різних сферах, зокрема військового забезпечення, матеріального та психологічного забезпечення для внутрішньо переміщених осіб або цивільних громадян. Волонтерство може набувати різних форм та особливостей, які формуються під впливом повномасштабного вторгнення. Волонтерство в Україні становить один з небагатьох проявів істинних демократичних рухів, спрямованих на виконання соціальних функцій громадянського суспільства.

РОЗДІЛ III. Загальнонаціональний волонтерський рух в умовах війни

В умовах військового конфлікту, кожна нація змушена виявляти масову солідарність та самоорганізацію. Це було особливо помітно у випадку України, коли 24 лютого 2022 року росія почала повномасштабну військову агресію. У цій непростій ситуації українці проявили високий рівень громадської активності та самоорганізації для протидії агресії та захисту своєї країни.

Метою дослідження є вивчення цього феномену, аналіз причин, за яких люди об'єднуються, відновлення основних чинників формування волонтерських рухів та визначення причинно-наслідкових зв'язків. В рамках цього дослідження ми зосередимося на волонтерських об'єднаннях, які виникли під час російської агресії. Головні гіпотези, які висуваються для дослідження, включають історичну схильність до самоорганізації в критичні моменти, почуття відповідальності та принцип "хто, якщо не я", а також національну свідомість як основні мотиви для самоорганізації та волонтерства.

Для збору даних будуть використані напівструктуровані інтерв'ю, які дозволять отримати глибину та широту інформації про особисті переживання, мотиви та дії респондентів. Дані будуть проаналізовані, використовуючи кількісні та якісні методи, для виявлення шаблонів, тенденцій та зв'язків.

Якісні методи дослідження будуть включати в себе такі методи, як аналіз календарно-географічних даних, а також даних про кількість зареєстрованих некомерційних громадських об'єднань та самозайнятих осіб до та після початку військової агресії. Участь у волонтерських ініціативах можна виміряти за допомогою метричних шкал, таких як загальні витрати людино-

годин, кількість запитів до тієї чи іншої ініціативи та кількість зібраних і використаних коштів.

Сподіваємося, що результати цього дослідження допоможуть краще зрозуміти механізми самоорганізації та згуртування українського суспільства в умовах кризи та можуть служити основою для розробки політик та стратегій реагування на подібні кризи в майбутньому.

Програма дослідження

Мета дослідження: вивчення феномену загальнонаціонального волонтерського руху в умовах повномасштабного вторгнення.

Завдання 1 етапу дослідження:

- вивчення волонтерських ініціатив, створених задля протидії Україні російській агресії;
- опис першопричин, що спонукали виникненню волонтерських рухів та організацій;
- структурування подій, за яких люди об'єднуються;
- формування розуміння причинно-наслідковий зв'язків, за яких виникають волонтерські ініціативи.

Завдання 2 етапу дослідження:

- дослідження феноменів виникнення волонтерських об'єднань;
- структурування причин та факторів, що впливають на виникнення та розвиток волонтерської діяльності.

Під час першого етапу потрібно провести інтерв'ю зі представниками волонтерських об'єднань, що діють в інтересах українського суспільства та

направляють свої зусилля на збереження цілісності країни та перемогу. Цей етап дослідження також передбачає первинну обробку результатів інтерв'ю, а саме транскрибування.

Під час другого етапу дослідження буде проаналізовано транскрипти, що будуть сформовані в результаті проведених інтерв'ю. Задля визначення факторів впливу, першопричин та розуміння формування волонтерських організацій та рухів.

Об'єкт дослідження:

Будь-які форми волонтерських організацій, рухів та суспільних об'єднань направлених на протидію зовнішній агресії ворога. Направлених на збереження суверенітету та незалежності країни.

Предмет: добровільні волонтерські об'єднання/групування українців під час російської агресії

Гіпотези:

- Історично закладена схильність до самоорганізації в критичні моменти
- Почуття «вцілілого» як поштовх до волонтерської діяльності (особливо на територіях, які були не окуповані та менш піддавались обстрілам/бойовим діям)
- У більшості випадків, з 24.02, ініціювали створення волонтерських рухів люди, раніше не причетні до цієї діяльності
- Відчуття відповідальності та поняття «хто, якщо не я», як головний чинник мотивації

- Національна свідомість є одним із головних мотивів до самоорганізації і волонтерства

Методи: інтерв'ю напівструктуровані (групові та індивідуальні)

Концептуалізація

Російська агресія - процеси та події, що відбуваються з моменту повномасштабного вторгнення Російської федерації на територію України 24 лютого 2022 року

Гуртування та самоорганізація - будь які громадські об'єднання та ініціативи, що задіюють групи людей з метою виконання волонтерських ініціатив та подолання російської агресії

Волонтерська ініціатива - будь-яка загальнонаціональна, регіональна або локальна діяльність яка має за мету вирішення проблем і задоволення потреб військових, цивільних, полонених тощо.

Операціоналізація

Виміряти ступінь впливу російської агресії на гуртування українців можна за календарно-географічним принципом (віддаленість від районів активних бойових дій в час створення волонтерської ініціативи (в км)). В якості додаткового показника необхідно використати індивідуальні причини кожного респондента (родичі та/або знайомі в районах бойових дій, пошкоджене особисте майно, громадянська свідомість тощо)

В якості показника вимірювання гуртування та самоорганізації можна використати дані про кількість зареєстрованих некомерційних громадських

об'єднань та самозайнятих станом до і після 24.02.2022р, порівняти кількість тематичних запитів в пошукових системах та соціальних мережах.

Участь у волонтерських ініціативах можна виміряти в метричних шкалах: загальних витратах людино-годин, кількості запитів до тієї чи іншої ініціативи кількості акумульованих і використаних на допомогу коштів у гривні.

Висновки до розділу III.

Досліджуючи феномен української самоорганізації та волонтерства під час російської агресії в 2022 році, ми можемо очікувати ряду результатів, виявлених за допомогою інтерв'ю. Перш за все, очікується підтвердження гіпотези про історичну схильність українського суспільства до самоорганізації в критичних ситуаціях. Згадаймо, що ще з часів Київської Русі та українського козацтва у нашому народі була властива здатність до самоорганізації для протидії зовнішнім загрозам. Напівструктуровані інтерв'ю повинні допомогти виявити цю глибоку історичну пам'ять та її вплив на сучасне українське суспільство.

Далі, варто очікувати підтвердження гіпотези про важливість національної свідомості як мотивації для волонтерства та самоорганізації. За результатами інтерв'ю, можна сподіватися виявити підвищення національної свідомості серед волонтерів, порівняно зі суспільством в цілому. Також, очікується виявлення впливу особистої відповідальності на волонтерську активність. Припускається, що багато волонтерів почали свою діяльність через відчуття особистої відповідальності за подолання військового конфлікту. Цей аспект може бути підтверджений під час спілкування з .

Також, результати дослідження можуть допомогти виявити ключові чинники, які сприяли успіху волонтерських організацій у боротьбі проти

агресії. Ці фактори можуть включати такі речі, як керівництво, організаційна структура, джерела фінансування та зв'язки з іншими організаціями.

Ці результати не тільки підкріплюють існуюче розуміння української самоорганізації та волонтерства, але й надає важливе наукове підґрунтя для майбутніх досліджень даної тематики. Розкриватимуть важливість громадської участі в протидії загрозам суверенітету та демократії, а також показують, як громадськість може організовуватися для ефективного протидії таким загрозам. Ці знання можуть бути використані для підготовки суспільства до подальших викликів та навчати інші суспільства, які можуть зіткнутися з аналогічними викликами.

ВИСНОВКИ

В розгляді волонтерського руху в Україні, його історичного розвитку та зміни під впливом зовнішньої агресії, я виявив глибокі взаємозв'язки між національною свідомістю, історичною пам'яттю та способами, якими громадяни виявляють свою активність та підтримку у важкі часи. Ці відкриття підтверджують історичну схильність українського суспільства до самоорганізації в критичних ситуаціях.

Вивчення цієї тематики для дипломної роботи було дуже навчальним досвідом. Я отримав можливість дослідити глибоко вкорінені історичні тенденції українського суспільства, а також побачити, як ці тенденції змінюються та адаптуються під впливом непередбачуваних викликів. Я був дуже вражений масштабом та ефективністю волонтерського руху в Україні під час агресії 2022 року, і вважаю, що він являє собою важливий приклад самоорганізації та громадянської активності для інших країн.

Важливо підкреслити, що ця робота дала мені змогу зрозуміти, як важлива національна свідомість, історична пам'ять та особиста відповідальність для розвитку волонтерської діяльності та суспільства в цілому. Ці відкриття будуть важливими для моєї подальшої наукової роботи і, я сподіваюся, допомагають глибше зрозуміти динаміку соціальної самоорганізації.

Дипломна робота внесла великий вклад в мою наукову діяльність. Вона дала мені можливість зануритися в глибокий аналіз конкретної теми та розвинути навички дослідницької роботи. Особливо цінною була можливість використовувати різноманітні джерела інформації. Цей досвід безсумнівно стане в нагоді в моїй подальшій науковій діяльності. Подальші дослідження в цій області мають величезний потенціал. Я планую продовжувати розглядати

сучасні процеси самоорганізації, а також досліджувати, яким чином громадськість може організовуватися для ефективного протидії загрозам суверенітету та демократії. У загальному висновку, ця робота була невід'ємною частиною мого наукового зростання і я вдячний за можливість досліджувати таку актуальну тему.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики : аналіт. доп. – К.: НІСД, 2015.
2. Герасименко. Н. (2018). Особливий погляд (огляд романів українських письменниць про події Революції Гідності та війну на Сході України). Слово і Час, (7), 24-35. – Режим доступу: <https://il-journal.com/index.php/journal/article/view/134>
3. Гнатюк В. В. Актуальні підходи у сучасних міграційних дослідженнях: деякі критичні зауваження. / В. В. Гнатюк. // 9. – 2023. – №31.
4. Історія червоного хреста України – товариство червоного хреста України [Електронний ресурс] // Товариство Червоного Хреста України. – Режим доступу: <https://redcross.org.ua/about-urcs/history/>
5. Нагорнюк О. Волонтерство як практика громадянського суспільства - Мережа UPLAN [Електронний ресурс] / Ольга Нагорнюк // Мережа UPLAN. – Режим доступу: <https://uplan.org.ua/analytics/volonterstvo-iaak-praktyka-hromadianskoho-suspilstva/>
6. НІСД. ВОЛОНТЕРСЬКИЙ РУХ: СВІТОВИЙ ДОСВІД ТА УКРАЇНСЬКІ ГРОМАДЯНСЬКІ ПРАКТИКИ / Д. М. Горелов, О. А. Корнієвський. – : аналіт. доп. – К.: НІСД, 2015. – 36 с.
7. Павлюк К. С. Волонтерський рух: зарубіжний досвід та вітчизняні практики / К. С. Павлюк // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 13/14, лип. – С. 87–93.
8. Про волонтерську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 19.04.2011 р. № 3236-VI : станом на 31 берез. 2023 р. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text>
9. Paladych O. Modern development of the volunteer movement in ukraine [Electronic resource] / Oleksandr Paladych, Nataliia Varenia, Alla Lazareva // Pedagogy and education management review. – 2021. – No. 2. – P. 11–20. – Mode of access: <https://doi.org/10.36690/2733-2039-2021-2-11>
10. Bain R. SOCIAL THEORY AND SOCIAL STRUCTURE. TOWARDS THE CODIFICATION OF THEORY AND RESEARCH. by robert K. merton. glencoe, ill.: the free press, 1949. 423 pp. [Electronic resource] / R. Bain // Social forces. – 1950. – Vol. 28, no. 4. – P. 443–444. – Mode of access: <https://doi.org/10.2307/2572257>

11. Dewey J. Excerpts from democracy and education (1916) [Electronic resource] / John Dewey // Schools. – 2016. – Vol. 13, no. 1. – P. 127–139. – Mode of access: <https://doi.org/10.1086/685806>
12. Haski-Leventhal, D. (2013). Volunteering and Civic Engagement: A Strong Relationship with Multiple Dimensions. In D. Haski-Leventhal (Ed.), Volunteering and Youth Services: Essential Readings on the Volunteering Experience (pp. 125–145). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781782546656.00017>
13. Index to east european politics and societies [Electronic resource] // East european politics and societies: and cultures. – 2014. – Vol. 18, no. 4. – P. 717–719. – Mode of access: <https://doi.org/10.1177/088832540401800409>
14. Markoff J. Doug mcadam, sidney tarrow, and charles tilly, dynamics of contention. cambridge: cambridge university press. 2001. 408 pp. [Electronic resource] / John Markoff // International labor and working-class history. – 2001. – Vol. 63. – Mode of access: <https://doi.org/10.1017/s014754790324014x>
15. Oleinik A. Volunteers in Ukraine: from provision of services to state- and nation-building [Electronic resource] / Anton Oleinik // Journal of civil society. – 2018. – P. 1–22. – Mode of access: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/17448689.2018.1518771?journalCode=rcis20>.
16. Parsons T. . International encyclopedia of the social sciences / Talcott Parsons. – New York, U.S.A : Crowell, Collier and Macmillan, 1968.
17. Parsons T. The social system. by talcott parsons. (glencoe, ill.: free press. 1951.) [Electronic resource] / Talcott Parsons // American political science review. – 1952. – Vol. 46, no. 2. – P. 603. – Mode of access: <https://doi.org/10.1017/s0003055400299966>
18. Snow D. A. Alternative types of cross-national diffusion in the social movement arena [Electronic resource] / David A. Snow, Robert D. Benford // Social movements in a globalizing world. – London, 1999. – P. 23–39. – Mode of access: https://doi.org/10.1007/978-1-349-27319-5_2
19. Snow D. Mobilization forum: comment on oliver and johnston [Electronic resource] / David Snow, Robert Benford // Mobilization: an international quarterly. – 2000. – Vol. 5, no. 1. – P. 55–60. – Mode of access: <https://doi.org/10.17813/maiq.5.1.976335015g30u5j9>

20. The definition of civil society [Electronic resource] // Dictionary.com. – Mode of access: <https://web.archive.org/web/20141225095415/http://dictionary.reference.com/browse/civil+society?r=66>
21. The Oxford handbook of civil society [Electronic resource] // Choice reviews online. – 2012. – Vol. 49, no. 10. – P. 49–5941–49–5941. – Mode of access: <https://doi.org/10.5860/choice.49-5941>
22. United Nations United Nations Volunteers. State of the world's volunteerism report 2019: transforming governance / United Nations United Nations Volunteers. – [S. l.] : United Nations Fund for Population Activities, 2020. – 132 p.
23. Wilson J. Volunteering [Electronic resource] / John Wilson // Annual review of sociology. – 2000. – Vol. 26, no. 1. – P. 215–240. – Mode of access: <https://doi.org/10.1146/annurev.soc.26.1.215>

ДОДАТКИ

Додаток А.

Гайд напівструктурованого інтерв'ю

Сьогодні (інтерв'юер називає дату), я перебуваю в (назва населеного пункту та область).

Я починаю інтерв'ю з людиною, яка представляє важливу волонтерську ініціативу. Дякую Вам за згоду надати інтерв'ю. Інформацію про Вашу роботу на перемогу важливо зберегти.

Дуже дякуємо, що погодилися взяти участь у нашому інтерв'ю! Також прошу Вашого дозволу на аудіозапис нашої розмови. Ця інформація є важливою для майбутнього нашої країни. Ми гарантуємо конфіденційність наданої Вами інформації. Тоді починаємо:

Назвіть себе, будь ласка: ПІБ.

- 1) Чи даєте Ви згоду на аудіозапис інтерв'ю?
- 2) Чи даєте Ви згоду на використання цього інтерв'ю в дослідних цілях та для поширення інформації про Ваш досвід?
- 3) Чи був у вас попередній досвід волонтерської діяльності?
- 4) Яку ініціативу, спрямовану на перемогу, Ви здійснюєте?
- 5) Скільки людей беруть участь у цій ініціативі та хто вони?
- 6) Що ваша команда встигла зробити на сьогоднішній день? Що і скільки ви зробили/зібрали/передали?
- 7) Хто був автором ідеї? Яка у вас була мотивація?

8) Як автор ідеї залучив інших людей до цієї ініціативи? Поговорив із ними особисто? Розмістив запрошення у соціальних мережах?

9) Як Ви вважаєте, чому люди погодилися взяти участь?

10) Де ваша команда бере ресурси для вашої ініціативи (витратні матеріали, комплектуючі, гроші та інше)?

11) Вам надають ці ресурси безкоштовно чи продають?

12) Місцева влада підтримує вашу діяльність? Якщо так, то як?

13) Що ви розглядаєте як ваше головне досягнення у цій роботі?

14) Хто та як допомагає вашій команді?

15) З якими перешкодами ви стикаєтесь?

16) Як оточуючі ставляться до вашої діяльності?

17) Засоби масової інформації вже розповідали про вашу діяльність?

На цьому у мене запитання завершилися. Дякую Вам за нашу розмову! Можливо, Ви хотіли б додати декілька слів від себе на завершення або залишили певні речі, якими б Ви хотіли поділитися, а ми їх не обговорили або Вас з'явилися запитання до мене. Ні - Добре! Тоді будемо завершувати.

Бажаю Вам гарного дня і сподіваюсь, що наша розмова для Вас була цікавою та корисною.